

ผลการประเมินคุณภาพวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 4 พ.ศ. 2563-2567 และวารสารใหม่ที่ต้องการเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI พ.ศ. 2562 และ พ.ศ. 2563

ผลการประเมินคุณภาพวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 3 (รับรองผลถึง 31 ธันวาคม 2562)

Show **10** entries

Search:

No.	Journal Name English	Journal Name Local	ISSN	E-ISSN	TCI Tier	Date for next submission
* 627	Rajapark Journal	วารสารรัชต์ภาคย์	1905-2243	-	2	ไม่ก่อนวันที่ 1 ม.ค. 2564 *

สถาบันรัชต์ภาคย์ RAJAPARK INSTITUTE

68 ซอยนวมศรี ถนนรามคำแหง 21 แขวงพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร 10310

โทร: 0-2319-8201-3 โทรสาร: 0-2319-6710 E-Mail: pr@rajapark.ac.th <http://www.Rajapark.ac.th>

วร.สภ 0052/ 2564

วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2564

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์บทความลงในวารสารรัชต์ภาคย์ สถาบันรัชต์ภาคย์

เรียน นวรัตน์ มีชัย, สุภาพร วิสูตร, กัญญารัตน์ เตือนหงาย, ศุมาลีน ดีจันทร์ และ
ผกา มาศ ประทีง

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัย เรื่อง “การศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยใน
คัมภีร์มูจนาปักขันทิกาทาจากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5” โดยผ่านคณะกรรมการ
ตรวจสอบ (Peer Review) และกองบรรณาธิการ พิจารณาดังนี้

มีความยินดี

☒ ตีพิมพ์บทความลงในวารสารรัชต์ภาคย์ Rajapark Journal

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 15 ฉบับที่ 40

พฤษภาคม – มิถุนายน พ.ศ. 2564

☐ ไม่สามารถตีพิมพ์บทความลงในวารสารรัชต์ภาคย์ Rajapark Journal

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เนื่องจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ

พิจารณาแล้วยังไม่มีความเหมาะสม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. วรณนพล หิรัญบุรณะ)

บรรณาธิการวารสารรัชต์ภาคย์

วันที่...16... /...พฤษภาคม....../..2564....

กองบรรณาธิการวารสารรัชต์ภาคย์

โทร. 02-3198201-3 ต่อ 221, 061-5479794

Email: rjpjournal@gmail.com

เจ้าของวารสาร : สถาบันรัชต์ภาคย์

ที่ปรึกษา

ดร. ราชวิกรม อาทิตย เจริญรัชต์ภาคย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วราภรณ์ เจริญรัชต์ภาคย์

อธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

บรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

รองศาสตราจารย์ ดร. เสรี วงษ์มณฑา
รองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ วัฒนวงศ์
Dr. Chai Ching Tan
Dr. Mohsin Raza

มหาวิทยาลัยพะเยา
สถาบันรัชต์ภาคย์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

บรรณาธิการ

ดร. วรณชนพล หิรัญบุรณะ

สถาบันรัชต์ภาคย์

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. วรกมล วิเศษศรี
อาจารย์ ดร. ธนยพันธ์ จันทรวงศ์
อาจารย์ ดร. สุทธิพงษ์ วรอุไร
อาจารย์ อนุชน นานโพธิ์ศรี
นางสาวกาญจน์วดี โชติวิทยานุกูล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
สถาบันรัชต์ภาคย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สถาบันรัชต์ภาคย์
สถาบันรัชต์ภาคย์

บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์จะต้องไม่เป็นผลงานวิจัย/วิชาการ ที่เคยได้รับการเผยแพร่
ในวารสารใดมาก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ของวารสารอื่น บทความทุกบทความที่
ตีพิมพ์ลงในวารสารฉบับนี้จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิไม่ต่ำกว่า 2 ท่านต่อหนึ่งบทความ

กองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์ในการแก้ไขต้นฉบับและการพิจารณาตีพิมพ์ตามลำดับ
ก่อนหลังของผลงานที่ส่งมาทุกบทความ อีกทั้งทัศนะและข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้ เป็น
ความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนแต่ละท่าน ทางกองบรรณาธิการเปิดเสรีด้านความคิด และไม่ถือว่าเป็น
ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

ผู้ประสงค์จะตีพิมพ์สามารถลงทะเบียนและดาวน์โหลดเอกสารทางเว็บไซต์

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/RJPJ/index>

วารสารรัชต์ภาคย์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

Rajapark Journal (Journal of Humanities and Social Sciences)

ปีที่ 15 ฉบับที่ 40 พฤษภาคม – มิถุนายน 2564 ISSN: 1905-2243

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ (Peer Review)

ด้านสาขาบริหารธุรกิจ/ การจัดการ

ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร. สุเทพ เชาวลิตร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Assoc Prof. Dr. Phouphet Kyophilavong

National University of Laos

รศ.ดร. พยอม วงศ์สารศรี

ข้าราชการบำนาญ

ผศ.ดร. อติมา พลัปลี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ผศ.ดร. ปิยพงษ์ พลัปลี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ผศ.ดร. พรลภัส สุวรรณรัตน์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร. วรวิทย์ ประสิทธิ์ผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Dr. Aley Phowsay

National University of Laos

รศ.ดร. สิทธิ ชีรสรณ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Assoc Prof. Dr. Sengchen Chantsene

National University of Laos

ผศ. วันฤดี สุขสงวน

มหาวิทยาลัยรังสิต

ผศ.ดร. สารดา จารุพันธ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

ผศ.ดร. สุรางค์ เห็นสว่าง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผศ.ดร. อุบลวรรณ ชุนทอง

มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

Dr. Meuk Kimsroeun

Build Bright University of Cambodia

ดร. กรเอก กาญจนโกดิน

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ด้านสาขากฎหมาย

รศ.ดร. ยศศักดิ์ โกไทรกานนท์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผศ.ดร. เจนพล ทองเย็น

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ดร. นภัทร รักดีศรีวิชัย

มหาวิทยาลัยเกริก

ผศ.ดร.พ.ด.ท. สฤษดิ์ สืบพงษ์ศิริ

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผศ.ดร. รุ่งรัตน์า เจริญจิตต์

ข้าราชการบำนาญ/นักวิจัยอิสระ

ดร. ภาคิน เจริญนนทสิทธิ์

มหาวิทยาลัยเกริก

วารสารรัชต์ภาคย์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

Rajapark Journal (Journal of Humanities and Social Sciences)

ปีที่ 15 ฉบับที่ 40 พฤษภาคม – มิถุนายน 2564 ISSN: 1905-2243

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ (Peer Review)

ด้านสาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ศ.ดร. ไพบูลย์ ช่างเรียน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

รศ.ดร. อภินันท์ จันตะนี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร. วิทยา ชินบุตร

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รศ.ดร. วิทยา จิตนุพงษ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผศ.ดร. สุริยศักดิ์ มังกรแก้ววิกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ผศ.ดร. รุ่งรัตนา เจริญจิตต์

ข้าราชการบำนาญ/นักวิจัยอิสระ

พระมหากษัตริย์นิรันดร์ เดชจักรบดินทร์, ดร.

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

ดร. บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดร. ธนินันท์ จันทรทรงพล

สถาบันรัชต์ภาคย์

รศ. พ.ต.อ. ดร. มีชัย สีเจริญ

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

รศ. ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

พลอากาศตรี ดร. ทิพย์ ทิพย์ฤทธิ์

ผู้อำนวยการสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

ผศ.ดร. วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ดร. ฉันทิพย์ จำเดิมแผ้วศึกษา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร. เฉลิมพร เย็นเยือก

มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร. กীরติวรรณ กัลยาณมิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ดร. นิคม เจียรจินดา

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดร. เยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ด้านสาขาศึกษาศาสตร์

รศ.ดร. สุภารัตน์พิชา ปิยะธรรมวรกุล

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผศ.ดร. สาธิต ทรัพย์รวงทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผศ.ดร. พรหมภักดิ์ บึงบัว

มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

ดร. อุมารัตน์ สุขารมณ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รศ.ดร. วรวิทย์ นิเทศศิลป์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. ภคพันธ์ ศาลาทอง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ผศ.ดร. ภูมิภาควัฒน์ ภูมิพงศ์ศุข

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

รัตนโกสินทร์

วารสารรัชต์ภาคย์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

Rajapark Journal (Journal of Humanities and Social Sciences)

ปีที่ 15 ฉบับที่ 40 พฤษภาคม – มิถุนายน 2564 ISSN: 1905-2243

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ (Peer Review)

ด้านสาขาพระพุทธศาสนา

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสรวิชัย ดวงชัย, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาเผื่อน เฉลิมจาน, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. สิริวัฒน์ ศรีเครือดง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาดวงเด่น ลีตญาโณ (ตุนิน), ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาเสรีชน พันธุ์ประโคน, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. ประยูร สุธะใจ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้านสาขาภาษาศาสตร์

รศ.ดร. พลสิทธิ์ หนูชูชัย

ข้าราชการบำนาญ

ผศ.ดร. สุวรีย์ ยอดนิม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Prof. Dr. Pankaj Srivastava

General Secretary of FATER Academic of India

รศ.ดร. พนอเนื่อง สุทัศน์ ณ อยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ดร. กรรณิกา อนันตกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Prof. Dr. Raghu Raman

IBRA College of Technology, Oman

ด้านระเบียบวิธีวิจัย

รศ.ดร. ยุภาดี ปณะราช

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผศ.ดร. ชนิษฐา ชัยรัตนาวรรณ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ผศ.ดร. กาญจน์ คุ่มทรัพย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ดร. ชัยนันท์ สมถวิลพองใส

สถาบันรัชต์ภาคย์

รศ.ดร. อิศระ สุวรรณบล

สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ (สปร.)

รศ.ดร. ประจักษ์ ปฏิทัศน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ดร. ชีรยุทธ์ อุดมพร

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Dr. Mohsin Raza

Phuket Rajabhat University

ด้านสาขาการท่องเที่ยว

รศ.ดร. เสรี วงษ์มณฑา

มหาวิทยาลัยพะเยา

ดร. ภัฏฐพัชร มณีโรจน์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผศ.ดร. วรณา ศิลปะอาษา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ดร. เศรษฐวิมล พรมสิทธิ์

มหาวิทยาลัยพะเยา

วารสารรัชต์ภาคย์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

Rajapark Journal (Journal of Humanities and Social Sciences)

ปีที่ 15 ฉบับที่ 40 พฤษภาคม – มิถุนายน 2564 ISSN: 1905-2243

สารบัญ

	หน้า
➢ มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: <i>Legal Measures for Control the Homestay for Sustainable Tourism</i> โนรธัมมัส เจ๊ะมามะ และ จุมพต สายสุนทร	160 – 172
* ➢ การศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยในคัมภีร์มูจฉาปักขันทิกาจากตำรา เวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5: <i>The Study of Diseases and Symptoms of Thai</i> <i>Traditional Medicine in Mucha Pakkhanthika Scripture from the Royal Textbook of King</i> <i>Rama V.</i> นวรัตน์ มีชัย, สุภาพร วิสูงเร, กัญญารัตน์ เดือนหงาย, ศุมาลีน ดีจันทร์ และ ผกามาศ ประระทั้ง	173 – 184 *
➢ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศ และชั้นปีที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง: <i>The Interaction</i> <i>Effects of Gender and Year Level on Learning Achievement of Undergraduate Students in</i> <i>Faculty of Education, Ramkhamhaeng University</i> สมจิตรา เรืองศรี, เสรี คำอ้น และ ทวีภา ตั้งประภา	185 – 199
➢ สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในช่วงการแพร่ระบาด ของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1: <i>Current Situations, Problems and Solutions to Learning Management</i> <i>Problems the Corona Virus Pandemic (COVID-19) of Schools under</i> <i>The Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1</i> วิธิตา พรหมวงศ์, ทศนา ประสานตรี และ สุมาลี ศรีพุทธรินทร์	200 – 213
➢ การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา: <i>Analysis of Knowledge Management</i> <i>Components of Local Wisdom of Educational Institutions in Phra Nakhon Si Ayutthaya</i> <i>Primary Educational Service Area</i> จิตติยาภรณ์ เขาวรากุล	214 – 226

การศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยในคัมภีร์มูจฉาปักขันทิกา จากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5

The Study of Diseases and Symptoms of Thai Traditional Medicine in
Mucha Pakkhanthika Scripture from the Royal Textbook of King Rama V.

¹นวรรตน์ มีชัย (Nawarat Meechai)

²สุภาพร วิสุงเร (Supaporn Wisungre)

³กัญญารัตน์ เตือนหงาย (Kanyarat Duenngai)

⁴ศุมาลิณ ดีจันทร์ (Sumalin Deechan)

⁵พกามาต ประทะง (Pakamas Paratang)

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

(Faculty of Science and Technology, Phetchabun Rajabhat University)

Email: nawarat.mee@pcru.ac.th

Received March 20, 2021; Revised April 24, 2021; Accepted May 15, 2021

Abstract

This study aimed to diseases and symptoms of Thai traditional medicine that appearing in Mucha Pakkhanthika scriptures, including methods of treatment and drug treatment used. The study method was to collect data of diseases and symptoms from the scriptures and classify diseases and symptoms by definitions. After that, summarize the number of diseases and symptoms including treatment methods obtained from grouping. The results of the study showed that the diseases and symptoms of Thai traditional medicine in Mucha Pakkhanthika scripture from the Royal Textbook of King Rama V were 25 diseases, 7 symptoms, and 58 methods of treatment. The results showed that diseases and symptoms of Thai traditional medicine in Mucha Pakkhanthika scripture can be developed into a research database that will benefit public health as alternative healthcare for people.

Keywords: Disease; Symptoms; Thai traditional medicine; Medical sciences

บทคัดย่อ

การศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยในคัมภีร์มูจนาปักขันทิกา จากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวงรัชกาลที่ 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยที่ปรากฏในคัมภีร์มูจนาปักขันทิกาและศึกษาวิธีการรักษา การชี้แจงในการรักษา โดยรวบรวมโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยในคัมภีร์มูจนาปักขันทิกา จากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งศึกษาจากเอกสารและเนื้อหาที่ปรากฏในคัมภีร์มูจนาปักขันทิกา โดยมีการกำหนดคำนิยามในการจัดกลุ่มของโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยที่ได้จากการศึกษาและรวบรวม สรุปจำนวนโรคและอาการ พร้อมทั้งวิธีการรักษาที่ปรากฏในคัมภีร์มูจนาปักขันทิกา ผลการศึกษาพบว่า โรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยในคัมภีร์มูจนาปักขันทิกา จากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวงรัชกาลที่ 5 มีจำนวน 25 โรค 7 อาการและ 58 วิธีการรักษา จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยในคัมภีร์มูจนาปักขันทิกา สามารถนำไปพัฒนาเป็นฐานข้อมูลในการวิจัยที่เกิดประโยชน์ทางด้านสาธารณสุข และเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพแก่ประชาชนต่อไป

คำสำคัญ: โรค; อาการ; การแพทย์แผนไทย; เวชศาสตร์

บทนำ

“โรค” มาจากภาษาบาลี เรียกว่า “โรโค” หรือ “โรคคา” ความหมายซึ่งบันทึกไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่าผู้ที่ป่วยโรคจะมีอาการแสดงของธาตุ 4 พิการ (พิการ หมายถึง การผันแปรหรือผิดแปลกแตกต่างไปจากธรรมชาติหรือปกติ) การพิจารณาว่าธาตุใดในธาตุ 4 พิการ กำเริบ หรือหย่อน โดยการซักถาม การตรวจร่างกายและการสังเกต จากอาการเจ็บป่วยของผู้ป่วย จากนั้นจึงวินิจฉัยถึงสมุฏฐานของโรคหรือที่ต้งแรกเกิดของโรค มูลเหตุของโรคและกำหนดวิธีการรักษาโรคต่อไป (Choochaicharean, 2004) ซึ่งในตำราการแพทย์แผนไทยที่ทำการศึกษายังไม่ได้มีการบันทึกความหมายของโรคและอาการ แต่มีการบันทึกเกี่ยวกับการรู้จักชื่อโรค ซึ่งในส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งที่หมอที่จะเป็นผู้รู้ผู้ชำนาญในการรักษาโรคนั้นจะต้องรู้จัก 4 ประการ โดยแบ่งออกเป็นหมวดๆดังนี้ ตามตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 1 ประกอบไปด้วย 1) รู้ที่ต้งแรกเกิดของโรค 2) รู้จักชื่อโรค 3) รู้จักยาสำหรับแก้โรค 4) รู้ว่ายาอย่างใดควรแก้โรคชนิดใด นอกจากนี้การรู้จักชื่อโรคยังแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) การเรียกชื่อโรคตามสมุฏฐานของธาตุที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วยในส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย เช่น เกศพิการ ตะโจพิการ 2) การเรียกชื่อโรคตามสมุฏฐานเบญจอินทรีย์ คือ ตำแหน่งที่ต้งของโรคที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วย เช่น จักขุโรค คือ โรคซึ่งเกิดขึ้นที่ตา โสตรโรค คือ โรคซึ่งเกิดขึ้นที่หู ฆานโรค คือ โรคซึ่งเกิดขึ้นที่จมูก ชิวหาโรค คือ โรคซึ่งเกิดขึ้นที่ลิ้น ภายโรโร คือ โรคซึ่งเกิดขึ้นที่ตัว โดยแบ่งออกเป็น 2 คือ พหิตโรโร เป็นโรคที่เกิดขึ้นภายนอกร่างกายและอันตรายโรโร เป็นโรคที่เกิดขึ้นที่ผิวหนัง 3) การเรียกชื่อโรคตามที่หมอสมมติขึ้น ซึ่งโรคที่หมอสมมติขึ้นและมีการเรียกต่อกันมา (Art of Healing Division, 2006)

โรค เป็นการบันทึกที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จากตนเองหรือเกิดจากการศึกษาของบุคคลอื่น ความรู้เหล่านี้จำเป็นต้องมีการถ่ายทอด จดบันทึกและจัดเก็บไว้ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ในสมัยก่อนระบบการบันทึกความรู้มักจะเป็นการบอกเล่าหรือถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งหรือใช้การสืบทอดทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ในขณะที่มีความรู้บางส่วนมีการบันทึกไว้ด้วยวิธีการอื่น ๆ การแพทย์แผนไทยเป็นภูมิปัญญาที่มีระบบแบบแผนของบรรพชนไทย เป็นความรู้ที่ได้สั่งสมและสืบทอดกันมาใช้ในการสังคมในด้านการแก้ปัญหาสุขภาพมา

เป็นเวลานาน (Anawatprayoon, 2008) จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้ทราบว่าการแพทย์แผนไทยมีการบันทึกและถ่ายทอดความรู้ไว้ โดยจะถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์โดยการบอกเล่า จนกระทั่งมีการประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้นจึงมีการถ่ายทอดความรู้ทางการแพทย์ด้วยการจดบันทึกหรือจารึกไว้ตามแผ่นหิน สืบทอดต่อกันมาจนมีการเขียนไว้ในคัมภีร์ใบลาน สมุดข่อย สมุดไทย (Karschamroon, 2003)

ดังนั้น การศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยที่ปรากฏในคัมภีร์มัจฉาปักขันธิกา และศึกษาวิธีการรักษา การใช้ยาในการรักษา มีความสำคัญเป็นอย่างมาก จึงได้ศึกษาจากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นตำราการแพทย์แผนไทยที่ได้มีการเรียนรู้และถ่ายทอดสืบต่อกันมา จนได้มีการนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาชำระตรวจสอบและจัดทำขึ้นในปีจุลศักราช 1232 (พ.ศ. 2413) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยและนำไปจัดกลุ่มของโรคและอาการ (Fine Arts Department, 1999)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษา ถอดความ วิเคราะห์ข้อมูลตามที่ปรากฏในคัมภีร์มัจฉาปักขันธิกาจากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาจากเอกสารและเนื้อหาที่ปรากฏในคัมภีร์มัจฉาปักขันธิกา มุ่งเน้นศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยเฉพาะที่ปรากฏในคัมภีร์มัจฉาปักขันธิกา จากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวงรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นตำราที่ได้ผ่านการชำระ ตรวจสอบและรวบรวมขึ้นในรัชกาลที่ 5 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์ และจัดกลุ่มของโรคและอาการ

ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2563 ถึงเดือนมีนาคม 2564

ทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

ทฤษฎีทางการแพทย์ของระบบการแพทย์ทุกระบบ มักหมายถึงทฤษฎีต่าง ๆ ที่ สาเหตุของการเกิดโรค ในทางการแพทย์แผนไทยทฤษฎีทางการแพทย์ที่สำคัญคือ สมุฏฐานวินิจฉัย ซึ่งเชื่อว่าการบันทึกเป็นคัมภีร์สมุฏฐานวินิจัย มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่มาปรากฏหลักฐานในจารึกตำรายาที่วัดโพธิ์ (พ.ศ. 2375) ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทฤษฎีสมุฏฐานวินิจัย เชื่อว่า การเจ็บป่วยเกิดจากสาเหตุหลัก 4 ประการ คือ ธาตุสมุฏฐาน อุตุสมุฏฐาน อายุสมุฏฐาน กาลสมุฏฐาน ในบางคัมภีร์ก็เพิ่ม ประเทศสมุฏฐานกับพฤติกรรมและอารมณ์เข้าไปด้วย ทฤษฎีความเชื่อเรื่องสมดุลงของธาตุนั้นมีมาตั้งแต่โบราณกาล แม้กระทั่งการแพทย์ดั้งเดิมในตะวันตกก็ตาม ในสมัย 400 ปีก่อนคริสตกาลฮิปโปเครติสก็มีทฤษฎีธาตุว่า โรคเกิดจากความไม่สมดุลของธาตุทั้ง 4 ในร่างกาย ได้แก่ เลือด เสมหะ น้ำดีสีเหลืองและน้ำดีสีดำ การรักษาการเสียสมดุล คือ การกำจัดสิ่งที่มีมากเกินไปด้วยการเจาะให้เลือดไหลออกมาและการระบายหรือถ่ายอุจจาระ ความเชื่อเรื่องสมดุลงของธาตุนั้นมีอยู่ในการแพทย์จีน การแพทย์อายุรเวท

รวมทั้งในการแพทย์แผนไทย แต่อาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไป ดังนั้นการแพทย์ดั้งเดิมส่วนใหญ่มีทฤษฎีทาง การแพทย์ที่เชื่อเรื่องความสมดุลของร่างกายและความสมดุลของร่างกายกับสิ่งแวดล้อม (Petrakard, 2014)

ความหมายของโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทย

ในตำราการแพทย์แผนไทยที่ทำการศึกษาค้นคว้าไม่ได้มีการบันทึกความหมายของโรคและอาการ แต่มีการบันทึก เกี่ยวกับการรู้จักโรค การตั้งชื่อโรค โดยชื่อของโรคเป็นชื่อที่หมอผู้ทำการรักษาโรคและอาการนั้นๆได้ให้ชื่อไว้ เพื่อที่จะกำหนดให้รู้กันว่าอาการแบบนี้เป็นอาการของโรคนี้ ซึ่งชื่อของโรคเกิดจากการสมมติขึ้นมาและมีการเรียกชื่อ โรคตามธาตุ เช่น โรคเกศาศิกการ โรคตะโจพิการ และเรียกชื่อโรคตามสมุฏฐานเบญจอินทรีย์ หรือตำแหน่งที่ตั้งของ โรคที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วย เช่น จักขุโรค โสตรโรค ชิวหาโรค นอกจากนี้ยังมีโรคซึ่งเกิดขึ้นที่ตัวได้แก่ พหิตโรคโค เป็นโรคที่เกิดขึ้นภายในร่างกายและอันตรายโรค เป็นโรคที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย (Art of Healing Division, 2006)

การบันทึกโรคและอาการในตำราการแพทย์แผนไทย

ความรู้ไม่ว่าจะเกิดจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จากตนเองหรือเกิดจากการศึกษาของบุคคลอื่น ความรู้ เหล่านี้จำเป็นต้องมีการถ่ายทอด จดบันทึกและจัดเก็บไว้ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ในสมัยก่อนระบบการบันทึกความรู้ มักจะเป็นการบอกเล่าหรือถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งหรือใช้การสืบทอดทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ในขณะที่มีความรู้อีกส่วนหนึ่งมีการบันทึกไว้ด้วยวิธีการอื่นๆ การแพทย์แผนไทยเป็นภูมิปัญญาที่มีระบบ แบบแผนของบรรพชนไทย เป็นความรู้ที่ได้สั่งสมและสืบทอดกันมาใช้ในการสังคมในด้านการแก้ปัญหาสุขภาพมาเป็น เวลานาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้ทราบว่าประเทศไทยมีการบันทึกและถ่ายทอดความรู้ไว้ โดยจะ ถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์โดยการบอกเล่า (Subcharoen, 1995) ซึ่งภาษาที่บันทึกในตำราและคัมภีร์ต่าง ๆ ได้มีการ พัฒนาการมาด้วยระยะเวลาที่ยาวนาน จากประวัติในเรื่องการแพทย์แผนไทย นอกจากเราจะมิตำรายาแบบไทยแท้ซึ่ง ประกอบด้วยความเชื่อดั้งเดิมของชนท้องถิ่นทั้งในเรื่องของสมุนไพรและวิธีการรักษาของหมอชาวบ้าน ยังได้รับความรู้ ที่ผสมผสานมาจากแพทย์อาณานิคมของชาวอินเดียด้วย ซึ่งหลักฐานที่ทำให้รู้ว่าแพทย์แผนไทยได้รับความรู้ส่วนหนึ่งมา จากแพทย์อาณานิคมของชาวอินเดียที่เห็นได้ชัดคือ คัมภีร์แพทย์แผนโบราณของไทยที่มักจะมีคำกล่าวสรรเสริญ ชิวโก มารภัก ในฐานะครูแพทย์ รวมทั้งชื่อของตำรายาและตัวยาสมุนไพรบางชนิดก็เป็นชื่อที่เรียกด้วยภาษาสันสกฤต มีการใช้ภาษาสันสกฤตในการบันทึก (Phumthapthim, 2002) และมีภาษาที่ใช้ในอดีตจนกระทั่งมีการประดิษฐ์ตัวอักษร ขึ้นจึงมีการถ่ายทอดความรู้ทางการแพทย์ด้วยการจดบันทึกหรือจารึกไว้ตามแผ่นหิน สืบทอดต่อกันมาจนมีการเขียน ไว้ในคัมภีร์ใบลาน สมุดข่อย สมุดไทย เมื่อมาถึงยุคปัจจุบันผนวกกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จึง ทำให้เกิดการบันทึกความรู้ในรูปแบบของสิ่งพิมพ์ สิ่งไม่ตีพิมพ์ ที่อยู่ในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น เป็นคอมพิวเตอร์ ฐานข้อมูลและสื่อมัลติมีเดีย (Pornsiripong and Usuparat, 1994)

โดยส่วนมากแล้วตำรามักจะประกอบด้วยหลายคัมภีร์ ซึ่งแต่ละคัมภีร์จะบันทึกโรคและอาการออกเป็นระบบ เป็นการบันทึกตามความเชี่ยวชาญของหมอแต่ละคนที่ได้เรียนรู้และจดจำอาการเจ็บป่วยของแต่ละโรคแต่ละอาการที่ ได้พบเห็น มีการอธิบายถึงสาเหตุของการเจ็บป่วย ตำแหน่งของการเกิดโรค รวมถึงวิธีการรักษา เมื่อมีคัมภีร์หลายๆ คัมภีร์เกิดขึ้นจึงได้มีการรวบรวมเป็นตำราที่เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย โดยประกอบไปด้วยคัมภีร์ที่เกี่ยวกับสาเหตุของ การเกิดโรคโดยทั่วไป ได้แก่ คัมภีร์เวชศึกษา คัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย คัมภีร์โรคนิทาน คัมภีร์ธาตุวิงค์ คัมภีร์ธาตุ วิวรรณ์ คัมภีร์ที่เกี่ยวกับไข้ ได้แก่ คัมภีร์ฉันทศาสตร์ คัมภีร์ตักศิลา คัมภีร์ที่เกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร ได้แก่ คัมภีร์ मुखโรค คัมภีร์ธาตุบรรจบ คัมภีร์อุทรโรค คัมภีร์อติสาร คัมภีร์ที่เกี่ยวกับโรคสตรีและการตั้งครรภ์ ได้แก่ คัมภีร์ปฐม จินดา คัมภีร์มหาโชติรัตน คัมภีร์ที่กล่าวถึงโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และทางเดินปัสสาวะ ได้แก่ คัมภีร์มูจนาภักขันทิกา คัมภีร์ที่เกี่ยวกับโรคลม ได้แก่ คัมภีร์ชวดาร คัมภีร์มัญชุสรวะชิเชียร คัมภีร์ที่เกี่ยวกับความเจ็บป่วยเรื้อรัง ได้แก่

คัมภีร์กษัย คัมภีร์ที่เกี่ยวกับโรคที่เกิดขึ้นที่เยื่อปมวิ ได้แก่ คัมภีร์ทิพยมาลา คัมภีร์โพจิตกรมหาวงศ์ คัมภีร์ที่เกี่ยวกับโรคตา ได้แก่ คัมภีร์อภัยสันตา นอกจากนี้ยังมีคัมภีร์อื่น ๆ ด้วย ได้แก่ คัมภีร์วิถิภูมูโรค คัมภีร์สรรพลักษณะสรรพคุณ คัมภีร์แผนนวด แผนผิตาย คัมภีร์สิทธิสารสงเคราะห์ และคัมภีร์มรณะญาณสูตร ซึ่งการบันทึกโรคและอาการตามคัมภีร์ต่าง ๆ สามารถสรุปได้ดังนี้ (Suksomsong, 2019)

เชิงพรรณนา เป็นการอธิบายให้เห็นถึงความทราบของโรคและอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นดังจะเห็นได้จากคัมภีร์มูจนาปักขันธิกาในตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 ได้อธิบายลักษณะอาการไว้ว่า โทสันทะสมาฎเพนเพื่อกร่อนแห้งแลบตะสมาฎ “...ให้เจ็บ ให้เสียด แลเปนพรตักแลเปนลมแลโลหิตให้เปนก้อนอยู่ในท้อง ให้เจ็บทั่วสาระพวงคักาย ให้เจ็บเอวให้มือ ให้เท้าตาย ให้เมื่อยชบชดหัวเห่นาแลสองต้นชานาตะโพก ให้ท้องตึงไปทั้งสองราวข้างแลทวารเบาเห่นาเปนพุฟโพลิต ให้เจ็บคิสะวงเวียนเห่นาตาให้ปากเปรี้ยว เสียงแหบจักษุมิด ให้ชักราวข้าง ชัทรวงอก ให้ท้องขึ้น ท้องพอง กินอาหารมิรู้จักรศ โทษทั้งนี้เปนเพราะเสมหะโลหิตแห้งอยู่ในไส้ อยู่่นอกไส้ บางทีให้เปนพรตัก เมื่อจะเบนนันให้มันเนื้อ มันตัว ให้ถอยอาหาร บางทีให้จับสบัตร้อน สบัตหนาว ให้ปากเปรี้ยว ปากหวาน ดังนี้ชอบที่กับโรคกล่าวมานี้ ทั้งนี้ก็เปนเพราะโลหิตเสมหะแห้งติดกระดูกสันหลัง แลโรคทั้งนี้บุรุษยัสตรีก็เหมือนกัน...” (Fine Arts Department, 1999)

เชิงเปรียบเทียบ

1. การเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น ไช้สายฟ้าฟาด “...ให้ผุดเปนริ้วลงมาตามตัวนิ้วหนึ่งสองนิ้ว ตามตัวแดงดังผลด่าสิ่งลูกก็มี เขียวดังสีครามก็มี ดังสีลว่าลูกก็มี ดังสีมันมอก็มี เปนริ้วลงมาตามตัวผุดทั้งหน้าทั้งหลัง...”

2. การเปรียบเทียบกับสัตว์ ตัวอย่างเช่น ไช้สุวดี “...ที่นี้จะว่าด้วยไช้สุวดีต่อไป ลางที่ให้จับสท้านร้อนสท้านหนาว ให้ปวดคิสะลางที่ก็ไมจับ เปนเม็ดทรายขึ้นมาเปนแถวขึ้นมามีสัณฐานดังงู เม็ดพองๆเปนเงาหนองก็มี ถ้าผู้หญิงเปนช่าย ถ้าผู้ชายเปนชวา และข้ามสันหลังไป รักษาไม่ได้แต่พิศม์สงร้อนดังไฟจุด บอกไว้ให้ฟัง...”

3. การเปรียบเทียบกับดอกไม้ ตัวอย่างเช่น ไช้รากสาदनางแย้ม “...ที่นี้จะว่าด้วยไช้รากสาदनางแย้ม ผุดขึ้นมาเปนเม็ดเล็กเท่า นิ้วหนึ่ง สองนิ้ว สามนิ้ว มีสัณฐานดังดอกนางแย้มทั่วทั้งตัว เรียกว่า ลากสาदनางแย้ม บอกไว้ให้ฟัง...”

4. การเปรียบเทียบกับเมล็ดพืช ตัวอย่างเช่น กาฟฟองสมุทร “...ที่นี้จะว่าด้วยลักษณะกาล เกิดในปากในลิ้นในเพดานชื่อว่าฟองสมุทร มีลักษณะผุดขึ้นมาเท่าเม็ดงา เท่าเม็ดถั่ว เท่าผลผักปลังลูก เท่าเม็ดถั่วดำ หนูสูงขึ้นมาเปนหลังเบี่ยงก็มี ขึ้นมาในปากในคอ ทำพิศม์ให้กินเข้ากินน้ำมิได้ ให้จับสท้านร้อนสท้านหนาว ให้เชื่อมมัว ให้ตัวร้อนเปนเปลวบอกไว้ให้ฟัง...”

5. การเปรียบเทียบกับใบไม้ ตัวอย่างเช่น ไช้อีดำ “...แลลักษณะไช้พิศม์นั้น คืออีดำอีแดง ให้จับเท่าเย็นมือเย็นให้ตัวร้อนเปนเปลวไฟให้จักษุแดงดังแสงโลหิตร้อนเปนตอนเย็นเปนตอนหนึ่งมิได้เสมอกัน ลางที่จับแต่รุ่งเที่ยง ลางที่จับแต่เที่ยงจบค่ำ ลางที่จับแต่ค่ำจนรุ่ง ลางที่ให้ปวดคิสะให้ผุดเป็นแผ่นนิ้วหนึ่งก็มีสองนิ้วก็มี เท่าใบพุทธราก็มี ลางที่ผุดขึ้นมาเท่าใบเตียนก็มีทั่วทั้งตัว แดงก็มีดำก็มี แดงนั้นเบากว่าดำ...” (Art of Healing Division, 2006)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาจากเอกสารและเนื้อหาที่ปรากฏในคัมภีร์มัจฉาปักษันทิกา(Documentary Study) โดยทำการศึกษาจากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีวิธีการในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กำหนดตำราที่ใช้ในการวิจัย คือ ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เพราะเป็นตำราที่มีการรวบรวมชำระ ตรวจสอบและส่งมอบให้กรมอักษรพิมพ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำการจัดสร้างขึ้นใหม่เป็นคัมภีร์แพทย์ฉบับหลวง
2. ถอดความจากเนื้อหาที่ปรากฏในคัมภีร์มัจฉาปักษันทิกาว่าในเนื้อหา มีการกล่าวถึงโรคและอาการไว้อย่างไร
3. กำหนดคำนิยามในการจัดกลุ่มของโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยที่ได้จากการศึกษาและเริ่มดำเนินการศึกษาวเคราะห์ข้อมูล
4. สรุปผลการศึกษาวิจัยจากการศึกษาเชิงเอกสาร โดยนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ ประกอบด้วย กลุ่มโรคและอาการที่ปรากฏ ตำรับยาและส่วนประกอบในตำรับ พิกัดยา น้ำกระสายยา วิธีการปรุงยา และวิธีการใช้ยา
5. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยในคัมภีร์มัจฉาปักษันทิกา จากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 มีจำนวน 34 หน้า เป็นตำราการแพทย์ที่มีการบันทึกเกี่ยวกับความผิดปกติของปัสสาวะและโลหิต โดยมีการบันทึกกลุ่มโรคและอาการที่ปรากฏ วิธีการรักษาและส่วนประกอบในวิธีการรักษา วิธีการปรุงยาและวิธีใช้ยา พิกัดยาและน้ำกระสายยา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มโรคและอาการที่ปรากฏ ในคัมภีร์มัจฉาปักษันทิกา จากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5
 - 1.1 โรคและอาการที่เกิดขึ้นเฉพาะบุรุษ ได้แก่ ทุราวดาตาดังน้ำคราม ทุราวดาแดงดังน้ำฟางต้ม ทุราวดาสน้ำมูตรขาวขึ้นดั่งน้ำข้าวเซต ทุราวดาเหลืองดังน้ำขมิ้นสด องคสูตรในวะสันตระดู องคสูตรบังเกิดด้วยโลหิตสันนิบาต องคสูตรเกิดในคิมหันตระดู องคสูตรเกิดในเหมันตระดู
 - 1.2 โรคและอาการที่เกิดขึ้นเฉพาะสตรี ได้แก่ มุตรกฤตปัสสาวะปนโลหิตซัดดังน้ำปลาเน่า มุตรกฤตปนดั่งน้ำมูกขัดหยด ๆ ย้อย ๆ มุตรกฤตปนบุพโพจาง ๆ ดังน้ำขาวเข้า ช้ำร่วเกิดเพราะคลอตนุตรมดลูกเน่า ช้ำร่วเกิดเพราะน้ำเหลืองนั้นร้าย ช้ำร่วเกิดเพราะเป็นฝีในมดลูก ช้ำร่วเกิดเพราะส่องแสงพยับกับด้วยบุรุษเกินประมาณ
 - 1.3 โรคและอาการที่เกิดขึ้นทั้งบุรุษและสตรี ได้แก่ ตรีสันตะพญาภักเกิดเพื่อกาฬ โทสันตะพญาภักเกิดเพราะไขอันพิชญาบอบช้ำ โทสันตะพญาภักด้วยโลหิตและระดูแห้ง โทสันตะพญาภักเพื่อกร้อนแห้งแล้งตะพญาภักเกิดเพื่อกินอาหารผิดสำแดง คือ ของคาว ของหวาน เพื่อบัถวีธาตุ วาโยธาตุ เตโชธาตุ อาโปธาตุ อุปัทมหเกิดแก่สตรียังไม่จะมีระดูเข้มแข็งด้วยกำหนดยินดี อุปัทมหเกิดแก่สตรีอันเป็นคนกาลกิณีสำส่อน อุปัทมหเกิดเพราะกาลมูตรอนึ่งโรคบังเกิดด้วยกระโสมกล่อน อุปัทมหเกิดเพราะกลายเป็นคุทราดเขาช้อ นัวเนื่อด้วยอุปัทมห บานทรโรค ไล่ด้วน ไล่ลาม
 - 1.4 โรคและอาการที่เกิดจากความผิดปกติของทางเดินปัสสาวะ ได้แก่ มุตรพญาให้ปวดให้ขัดเจ็บเป็นกำลัง มุตรพญาดำดุจน้ำคราม มุตรพญาปนหนองขึ้นขึ้น มุตรพญาให้โลหิตซัด นัวคิลาปน
2. วิธีการรักษาและส่วนประกอบในวิธีการรักษา ที่พบในคัมภีร์มัจฉาปักษันทิกา จากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 มีจำนวน 58 วิธีการรักษา โดยแบ่งส่วนประกอบในวิธีการรักษาเป็นพืชวัตถุจำนวน 442 ชนิด

สมุนไพรที่มีการใช้มากที่สุดคือ เทียนดำ รองลงมาเป็นเทียนขาว และขมิ้นอ้อย มีการใช้สัตว์วัตถุเป็นส่วนประกอบ จำนวน 21 ชนิด สัตว์วัตถุที่มีการใช้มากที่สุดคือ ชะมด รองลงมาเป็น มูลโค และ เปลือกหอยโข่งเผา มีการใช้ธาตุวัตถุเป็นส่วนประกอบจำนวน 22 ชนิด ธาตุวัตถุที่มีการใช้มากที่สุดคือ สารส้ม รองลงมาเป็นดินประสิวและน้ำประสานทอง โดยแต่ละโรคและอาการมีวิธีการรักษา ดังนี้

2.1 โรคและอาการที่เกิดขึ้นเฉพาะบุรุษ จำนวน 9 วิธีการรักษา ตัวอย่าง “...ยาพอกองคสูตร เอาผักบึงชัน 1 งาช้าง 1 เขากวาง 1 รากถั่ว 1 มูลวัวเผา 1 มะหาด 1 ดินประสิ้วขาว 1 ขมิ้นอ้อย 1 บดพอกองคชาตแลพอกหัวเหิน 3 วัน หายแล...”

2.2 โรคและอาการที่เกิดขึ้นเฉพาะสตรี จำนวน 7 วิธีการรักษา ตัวอย่าง “...ยาชื่อว่าอุตราอุต ท่านให้เอา รากพันงาแดง 1 กะพังโหมทั้ง 2 ละหุ่งทั้ง 2 งวงตาล 1 ผักสำโรง 1 หางหนูมะพร้าวอ่อน 1 ผักขมป๋อย 1 หญ้าไทร 1 รากกล้วยดิบ 1 เถาตัน 1 แพงพวย 1 รากตะโกโหนด 1 รากสะแก 1 แสมทะเล 1 เบญจมูลเหล็ก 1 เมตผ้าย 1 มูลโค 1 มูลม้า 1 รากตะกู รากไม้ไผ่ป่า 1 จอกใหญ่ 1 เข่าพัง 1 ยาทั้งนี้เฝ้าเป็นดวงแช่น้ำสุราก็ได้แล้วจึงเอาตรีกะฐก 3 ส่วน เปลือกต้นราชพฤกษ์ 1 สารส้ม 1 ดินประสิ้วขาวสิ่งละ 1 บาท ตำเป็นผงแช่ลงในน้ำต่างกินทุกวัน แก้มุตรกฤตทั้ง 3 จำพวก หายแล...”

2.3 โรคและอาการที่เกิดขึ้นทั้งบุรุษและสตรี จำนวน 37 วิธีการรักษา ตัวอย่าง “...ยาแก้โรคอุปัทวมเกิด ด้วยสองเสพมาตุคามนั้น ท่านให้แต่งยาทุเลากินเสียก่อน เอาเบญจมูลเหล็ก 1 รากพรม 1 รากหนามรอบตัว 1 รากกะทิงสุ่นักขบ 1 แก่นประดู่ 1 แก่นมหาต 1 โศกกะสุน 1 เบญจจืดเคว 1 รากทองแดง 1 ใบมะนาว 1 ใบมะขาม 1 ใบส้มป่อย 1 เถาวัลเปรียง 1 สมอไทยเท่าอายุ 1 สมอพิเภก 1 สมอเทศ 1 มะขามป้อม 30 ผล รากพาดโฒ 1 ตำสิ่ง 2 บาท รากนางนูน 1 ตำสิ่ง 2 บาท ผักราชพฤกษ์ 5 ผัก ยาตำ 2 บาท รงทอง 2 บาท ต้ม 3 เอา 1 แทรกดีเกล็ดตามธาตุหนักธาตุเบา กินให้ลงเสียสิ้นน้ำเหลืองร้าย กินวัน 1 เว้น 3 วัน จึงกินอีกให้ได้ 3 ครั้ง ครั้นสิ้นร้ายแล้ว จึงแต่งยาขับบุพโพในกินต่อไปแล...”

2.4 โรคและอาการที่เกิดจากความผิดปกติของทางเดินปัสสาวะ จำนวน 5 วิธีการรักษา ตัวอย่าง “...ถ้าจะแก้ท่านให้เอา พริกไทย ชิง ดีปลี กะเทียม ผิวมะกรูด ไพล ขมิ้นอ้อย สุพรรณิทันแดง มูลแมลงสาบ เอาสิ่งละ 1 บาท น้ำประสานทองสดเท่ายาทั้งหลาย บดทำแท่งไว้ จึงเอาสานขมยัดเข้าในผลแดงกวาหมกไฟกลบให้ลูกบีบเอาน้ำฝนยา นี้กิน ถ้ายับสภาวะ คล่องออกมาก แล้วเอาน้ำแดงกวาสุมขาม 1 น้ำยาขาม 1 ดินประสิ้วขาว 2 บาท สารส้ม 2 บาท น้ำประสานดีบุก 2 สิ่ง ใส่ลงแช่ไว้คืน 1 เอาไผ่ฝนกับยานั้นกิน ให้กัด ลูกนิ่วให้แตก แล้วจึงเอาผักสำโรง 1 งวงตาล 1 ผักโหมหนาม 1 พันงาแดง 1 รากต่อไล่ 1 แก่นมูลเหล็ก 1 แก่นมะปราง 1 รากสะตือ 1 รากส้มกุ้ง 1 ผักขมป๋อย 1 รากมะกรูด 1 รากล่อนน้า 1 รากมูลหนอน 1 รากมะขาม 1 เชือกเถาวัลเปรียง 1 ยาทั้งนี้เฝ้าเป็น ดวง เอาสิ่งละ 3 ขาม แช่น้ำไว้ 3 คืน รินเอาน้ำใส่ต้มให้เดือด 3 พลุ่ ฝนกับยานั้นกินหายขาดแล...”

3. พิภคยา การบันทึกการใช้พิภคยาทั้งหมด 15 พิภค แบ่งออกเป็น พิภคยา 2 สิ่ง พิภคยา 3 สิ่ง และพิภคยา 5 สิ่ง ดังนี้

3.1 พิภคยา 2 สิ่ง จำนวน 11 พิภค ได้แก่ รากพุ่มไก่ทั้ง 2 มะแว้งทั้ง 2 จันทน์ทั้ง 2 ใบกะพังโหมทั้ง 2 เปล้าทั้ง 2 แก่นแสมทั้ง 2 หัวกะตาดทั้ง 2 ขอบชะนางทั้ง 2 เข่าเอ็นทั้ง 2 ก้างปลาทั้ง 2 และสีเสียดทั้ง 2

3.2 พิภคยา 3 สิ่ง จำนวน 1 พิภค ได้แก่ สมอทั้ง 3

3.3 พิภคยา 5 สิ่ง จำนวน 3 พิภค ได้แก่ โศกทั้ง 5 เทียนทั้ง 5 และโหราทั้ง 5

4. น้ำกระสายยา มีการใช้น้ำกระสายยา จำนวน 11 ชนิด ได้แก่ น้ำอ้อยแดง น้ำผึ้งรวง น้ำมะนาว น้ำร้อน น้ำสุรา น้ำมัน น้ำต่าง น้ำปูนใส น้ำขาวข้าว น้ำแดงโม และน้ำว่านหางจระเข้

5. วิธีปรุงยาและวิธีใช้ยา มีวิธีการปรุงยาและวิธีการใช้ยาในการรักษาแต่ละโรคและอาการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 วิธีการปรุงยา มีจำนวน 22 วิธี ได้แก่ ต้ม ต้ม 3 เอา 1 บดละเอียด บดละเอียดละลายน้ำ ตำ ตำให้เป็นผง เคี้ยว เคี้ยวแล้วกวนให้แห้ง กวนให้ละเอียด กวนพอบั่นได้ ตอง ผังข้าวเปลือก หุงเป็นน้ำมัน เผา บดบั่นแห้ง แช่น้ำปลาร้าปากไห ผน หมกไฟ ตำห่อผ้าแช่สุรา ตำเอาน้ำหุง บดทำลูกกลอน และกลั่นเอาแต่น้ำใส

5.2 วิธีการใช้ยา มีจำนวน 8 วิธี ได้แก่ กิน พอก รม ชำระ อม ทา โรย แช่

อภิปรายผล

การศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยในคัมภีร์มูจฉาบักขันธิกา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ศึกษาจากตัวเอกสาร โดยมุ่งเน้นศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยเฉพาะที่ปรากฏในคัมภีร์มูจฉาบักขันธิกา จากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวงรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นตำราที่ได้ผ่านการชำระ ตรวจสอบและรวบรวมขึ้นในรัชกาลที่ 5 ซึ่งคัมภีร์มูจฉาบักขันธิกา กล่าวถึงอาการของโรคบุรุษและโรคสตรี รูปแบบวิธีการรักษาและส่วนประกอบในวิธีการรักษา ซึ่งในตำรับยามีการใช้พืชวัตถุ สัตว์วัตถุ ธาตุวัตถุ พิกัดยาและการใช้น้ำกระสายยา การศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยในคัมภีร์มูจฉาบักขันธิกา มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Sompradit (1999) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ด้านการแพทย์พื้นบ้านจากหนังสือชุด โดยได้ทำการปริวรรตตำรายาพื้นบ้านและบันทึกเป็นภาษาปัจจุบัน จากหนังสือชุดที่เป็นตำรายา ซึ่งนำมาศึกษาจำนวน 125 เล่ม เป็นหนังสือชุดตำรา จำนวน 16 เล่ม และบุดขาว จำนวน 109 เล่ม ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่าสามารถจำแนกชนิดของยาตามอาการของโรคได้ถึง 82 ชนิด ซึ่งในหนังสือชุด มีการบันทึกองค์ความรู้ที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ชื่อโรคและอาการ ตำรับยาและส่วนประกอบในตำรับยา วิธีการปรุงยาและวิธีการใช้ยา โดยจะทำการยกตัวอย่าง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงชื่อโรคและอาการ ตำรับยา ส่วนประกอบในตำรับ

คัมภีร์มูจฉาบักขันธิกา	หนังสือชุด
องค์สูตรเกิดในคิมหันตฤดู อาการ: ให้อันทะพะกขึ้นข้างขวา แดงดังผลตำลึงสุก ให้แลบร้อนปนกำลัง ให้เจ็บขัดไปทั้งสองราวข้าง ตำรับยา: ว่านน้ำ ผักปลั่งแดง ใบชา รากถั่วพู รากถั่วแระ รากถั่วฝักพว้า สิ่งละเอียดจึ่งเอามาหึ่ง เอามาถั่วเขียว ผื่น เอามาถั่วเขียว ดินประสิวขาวน้อยหนึ่ง บดพอกองคชาจหายแล	อาการ: ถ้ามันพกขึ้นข้างขวาแดงดังลูกตำลึง ให้ร้อนเป็นกำลัง ให้เจ็บขัดทั้ง 2 ข้าง ตำรับยา: ว่านน้ำ ผักปลั่งแดง ใบชา รากถั่วพู รากถั่วแระ ใบผักคร่ำ เอาเสมอภาคแล้วเอามาหึ่งคู้ เทาเมล็ดถั่วเขียว ผื่น ดินประสิ่ว บดพอกหัวเหินทาองคชาตนั้นหายแล

ดังนั้น การศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยที่ปรากฏในคัมภีร์มูจฉาบักขันธิกาและศึกษาวิธีการรักษา การใช้ยาในการรักษา มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อที่สามารถนำไปเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาโรคและอาการต่อไป

สรุปผล

การศึกษาโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยในคัมภีร์มูจฉาบักขันธิกา จากตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวงรัชกาลที่ 5 มีจำนวน 34 หน้า เป็นตำราการแพทย์ที่มีการบันทึกเกี่ยวกับความผิดปกติของปัสสาวะและโลหิต โดยมี

การบันทึกกลุ่มโรคและอาการที่ปรากฏสามารถจัดได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. โรคและอาการที่เกิดขึ้นเฉพาะบุรุษ 2. โรคและอาการที่เกิดขึ้นเฉพาะสตรี 3. โรคและอาการที่เกิดขึ้นทั้งบุรุษและสตรี 4. โรคและอาการที่เกิดจากความผิดปกติของทางเดินปัสสาวะ พบวิธีการรักษาและส่วนประกอบในวิธีการรักษา จำนวน 58 วิธีการรักษา ซึ่งส่วนประกอบในวิธีการรักษาเป็นพืชวัตถุจำนวน 442 ชนิด สมุนไพรที่มีการใช้มากที่สุดคือ เทียนดำ รองลงมาเป็นเทียนขาว และขมิ้นอ้อย มีการใช้สัตว์วัตถุเป็นส่วนประกอบจำนวน 21 ชนิด สัตว์วัตถุที่มีการใช้มากที่สุดคือ ชะมด รองลงมาเป็น มูลโค และ เปลือกหอยโข่งเผา มีการใช้ธาตุวัตถุเป็นส่วนประกอบจำนวน 22 ชนิด ธาตุวัตถุที่มีการใช้มากที่สุดคือ สารส้ม รองลงมาเป็นดินประสิวและน้ำประสานทอง พิกัดยาจำนวน 15 พิกัด แบ่งเป็นพิกัด 2 สิ่ง จำนวน 11 พิกัด พิกัด 3 สิ่ง จำนวน 1 พิกัด พิกัด 5 สิ่ง จำนวน 3 พิกัด น้ำกระสายยา 11 ชนิด วิธีการปรุงยา มีจำนวน 22 วิธี และวิธีการใช้ยา 8 วิธี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยเป็นองค์ความรู้ที่มีความสำคัญกับระบบการแพทย์แผนไทยจึงควรมีการกำหนดนโยบายทางการศึกษาโดยจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทย

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านนโยบายและทางด้านวัฒนธรรม ควรมีแนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย ด้วยการสนับสนุนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ที่มีความทันสมัย

1.3 สนับสนุนให้หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทยโดยตรง มีการดำเนินงานและจัดกิจกรรมที่เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยให้กับประชาชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับโรคและอาการตำรับยาและส่วนประกอบในตำรับยา ที่ปรากฏในคัมภีร์อื่น ๆ เพื่อที่จะทำให้การศึกษาเกี่ยวกับโรคและอาการในแต่ละคัมภีร์สามารถนำมาเผยแพร่ให้กับผู้ที่มีความสนใจและต้องการศึกษามากขึ้น

2.2 ผลของการวิจัยโดยเฉพาะตำรับยาและส่วนประกอบในตำรับยา ซึ่งมีทั้งพืชวัตถุ สัตว์วัตถุและธาตุวัตถุ ควรมีการจัดทำเป็นเอกสารความรู้เกี่ยวกับตำรับยานั้น ๆ โดยเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายและมีการอธิบายขยายความเกี่ยวกับศัพท์ทางการแพทย์แผนไทย เพื่อที่จะได้ถ่ายทอดการศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตำรับยาที่มาจากพืช สัตว์ ธาตุ โดยนำเอาเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยมาใช้ในการศึกษาเพื่อที่จะได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติและสารสำคัญของตำรับยานั้น ๆ เพื่อเป็นการยืนยันว่าความเชื่อที่ถ่ายทอดกันมานั้นควรค่าแก่ความเชื่อหรือไม่ และเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการวิจัยมากขึ้น

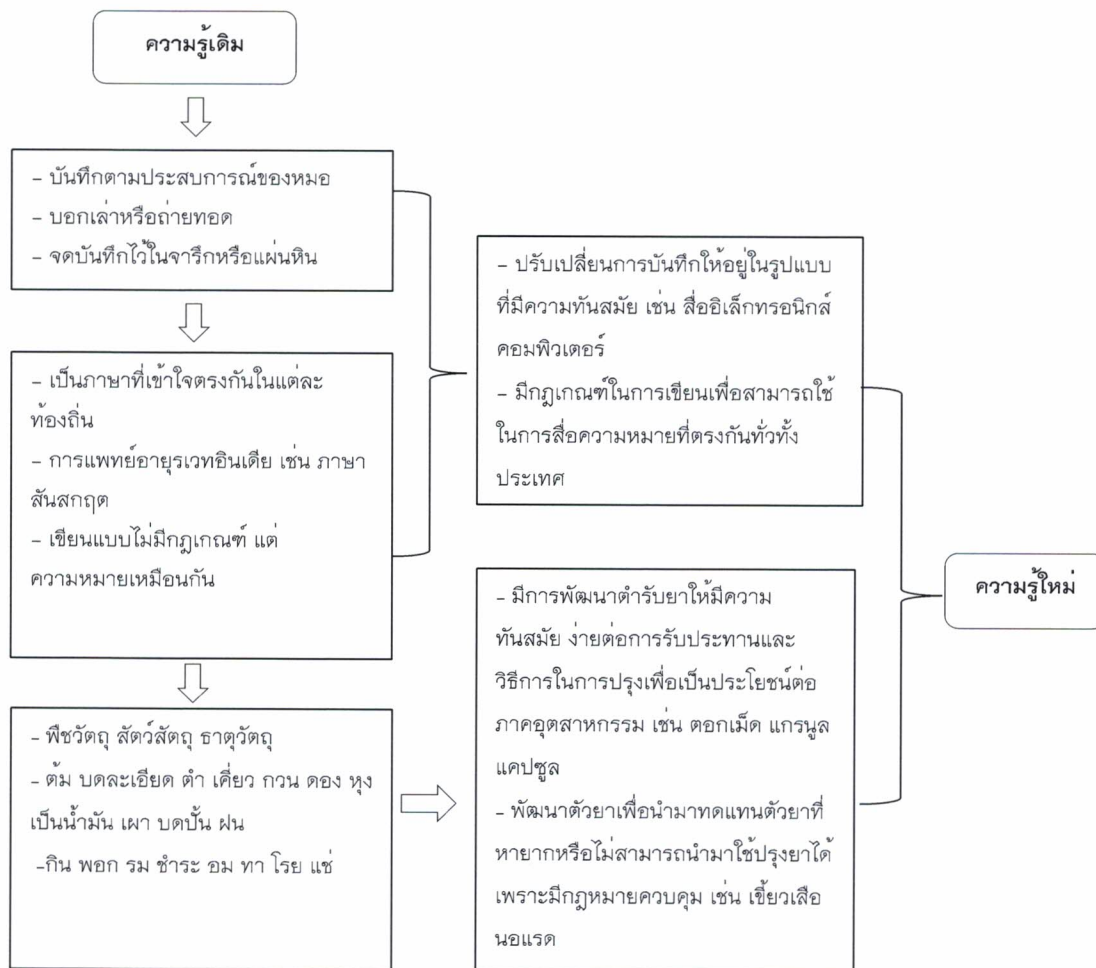
2.4 ควรทำการวิจัยและพัฒนาตำรับยาที่หายากโดยมีการวิจัยหาตำรับยาที่มีสรรพคุณเหมือนกันมาทดแทนตำรับยานั้นเพราะตำรับยาบางตัวมีกฎหมายควบคุมจึงไม่สามารถนำมาใช้ในการปรุงยาได้

3. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำโรคและอาการทางการแพทย์แผนไทยที่ปรากฏในคัมภีร์มูจฉापักขันทิกา ไปต่อยอดในการศึกษาวิจัยว่ายังมีโรคและอาการใดบ้างที่ยังเกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน แล้วนำโรคและอาการนั้นมาพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในการรักษาโรคและอาการให้กับประชาชนได้มีทางเลือกในการรักษา

องค์ความรู้ใหม่

การบันทึกที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จากตนเองหรือเกิดจากการศึกษาของบุคคลอื่น เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์และมีการสืบทอดกันมายาวนาน ซึ่งความรู้เหล่านั้นจำเป็นต้องมีการถ่ายทอด โดยรูปแบบของการถ่ายทอดองค์ความรู้ในอดีตนั้นมักจะเป็นการบอกเล่าหรือถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งหรือใช้การสืบทอดทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้ทราบว่าการบันทึกและถ่ายทอดความรู้ โดยเป็นการถ่ายทอดความรู้ด้วยการบอกเล่าจนกระทั่งมีการประดิษฐ์อักษรขึ้น จึงถ่ายทอดความรู้ด้วยการจดบันทึกไว้ตามจารึก แผ่นหิน สมุดข่อย สมุดไทย ซึ่งภาษาที่ใช้ในการจดบันทึกองค์ความรู้ดังกล่าวเป็นภาษาที่เข้าใจตรงกันในแต่ละท้องถิ่น ไม่มีรูปแบบการเขียนตายตัวแต่สามารถสื่อสารให้เข้าใจเหมือนกันว่าหมอยธิบายเกี่ยวกับโรคและอาการไว้อย่างไร นอกจากองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยแบบดั้งเดิมแล้ว ยังได้รับความรู้ที่ผสมผสานมาจากอายุรเวทอินเดีย ดังจะเห็นได้จากตำราและคัมภีร์ที่มีการบันทึกเกี่ยวกับด้วยาสมุนไพรมีชื่อเป็นภาษาสันสกฤต มีการใช้ภาษาสันสกฤตในการบันทึกด้วยา อาการของโรค ชื่อโรค ไม่เพียงแต่ด้วยาสมุนไพรมเท่านั้นที่มีการบันทึกไว้ในคัมภีร์และตำรา แต่ยังมีกรบันทึกถึงสัตว์วัตถุ ธาตุวัตถุ ที่นำมาใช้เป็นยาในการรักษาอาการเจ็บป่วย รวมถึงวิธีการรักษาและรูปแบบวิธีการใช้ยาที่นิยมและสามารถกระทำได้ในสมัยนั้น พอมาในยุคปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการจัดเก็บข้อมูล การบันทึกข้อมูล ที่มีการตอบสนองต่อการใช้งานและสะดวกรวดเร็วในการสืบค้นหาข้อมูล รูปแบบการบันทึกองค์ความรู้ต่าง ๆ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้มีความทันสมัยมากขึ้น ง่ายต่อการศึกษาค้นคว้า ด้วยการบันทึกโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ นอกจากจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบันทึกให้ทันสมัยแล้วต้องมีการพัฒนา แกไข ภาษาและตัวอักษรที่ใช้ในการบันทึก โดยต้องเป็นภาษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและมีการกำหนดกฎเกณฑ์ในการบันทึกด้วยเพื่อที่จะสามารถใช้ในการสื่อความหมายที่เข้าใจตรงกันทั่วทั้งประเทศ รวมถึงการจัดทำตำราที่มาช่วยอธิบายโรคและอาการ เช่น พจนานุกรม ศัพท์แพทย์แผนไทย อีกทั้งยังต้องมีการพัฒนาตำรายาที่ใช้ในการรักษาโรคและอาการให้ง่ายต่อการประทาน รวมถึงวิธีการในการปรุงยาเพื่อให้เกิดผลดีต่อภาคอุตสาหกรรมในการผลิตยารักษาโรค ในอดีตจะรับประทานยาได้ก็ต้องนำไปทุบเป็นน้ำมัน หรือแช่ด้วยน้ำสุรากล่อน แต่ในปัจจุบันมีการพัฒนาเป็นแคปซูล แคปซูล นอกจากจะง่ายต่อการรับประทานแล้วยังสะดวกต่อการพกพาด้วย และในส่วนของด้วยาในอดีตที่มีการนำมาใช้ปรุงเป็นยารักษาอาการเจ็บป่วย บางตัวก็ไม่สามารถนำมาใช้ในปัจจุบันได้เพราะผิดกฎหมาย เช่น นอแรด เขี้ยวเสือ จึงต้องมีการคิดค้น พัฒนาด้วยาเพื่อมาแทนด้วยาที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้ โดยให้มีสรรพคุณในการรักษาที่ได้ผลใกล้เคียงกันและด้วยานั้นมีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับด้วยาในอดีต

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

References

- Anawatprayoon, K. (2008). *Definition and Background of The Thai Traditional Medicine Profession*. In School of Health Science's e-pamphlet, January, 2008. Retrieved November 5, 2020, from https://www.stou.ac.th/Schools/Shs/booklet/1_2551/Planthai.htm
- Art of Healing Division. (2006). *Text book of general ancient medicine Medical Branch Book 1*. Bangkok: Thaiphumi Publishing.
- Choochaicharean, Y. (2004). Unit 1 Applied Scientific Concepts in Thai Traditional Medicine. In *Science in Thai Traditional Medicine Handout*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.

- Fine Arts Department. (1999). *Textbook of Medicine, Royal Issue of Rama V, Volume 1*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company.
- Karschamroon, S. (2003). *Organization of knowledge IS303*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Petrakard, P. (2014). Thai traditional medicine theory and modern medicine theory. *Journal of Traditional & Alternative Medicine*, 12(2), 167–169.
- Phumthapthim, T. (2002). Sanskrit Words in Thai Medical Treatises. *Damrong Journal of The Faculty of Archaeology Silpakorn University*, 1(2), 160–175.
- Pornsiripong, S., & Usuparat, P. (1994). *Recording and Transferring of Thai Traditional medicine Knowledge*. Nonthaburi: WVO Officer of Printing Mill.
- Sornpradit, C. (1999). *Southern Local Wisdom for Traditional Medicine from Bud Book*. Surat Thani: Suratthani Rajabhat University.
- Subcharoen, P. (1995). *The History and Development of Thai Traditional Medicine*. Bangkok: The Institute of Thai Traditional Medicine, Department of Medical Service, Ministry of Public Health.
- Suksomsong, S. (2019). *The Complication of Diseases or Symptoms in Thai Traditional Medicine Textbook*. (Independent study, Master of Traditional Thai Medicine). Chiang Rai Rajabhat University.